



# ALTERNATIVNI VZGOJNI UKREPI - nov pedagoški vzgojni pristop

Tehniški šolski center Nova Gorica,  
2007-2010

Ljubljana, 21.5.2010

## ZAKAJ SMO SE ODLOČILI ZA PROJEKT?

V šolski zakonodaji se je septembra 2006 pojavil nov pedagoški vzgojni pristop – alternativni vzgojni ukrep.

»V skladu z zakonom lahko šole izrekajo tudi alternativne vzgojne ukrepe (56. člen ZPSI-1), tako da lahko namesto opomina, ukora in izključitve iz šole, dijakom izrečejo tudi druge ukrepe, kot so pobotanje oziroma poravnava konflikta, poprava škodljivih posledic njegovega ravnanja, izvršitev nekega neobveznega dobrega dela oziroma naloge, izvršitev nalog in obveznosti izven načrtovanega časa.« (Okrožnica 16. oktobra 2006, str. 3).

## Uzakonjenost še ne pomeni prenosa v prakso.

---

Če novosti v pedagoški praksi niso pospremljene s priporočili, smernicami ali navodili za izvajanje, jih učitelji težko prenesejo v vsakdanjo rabo.



## DOSEŽEK PROJEKTA

---

Prenos novosti v šolsko prakso



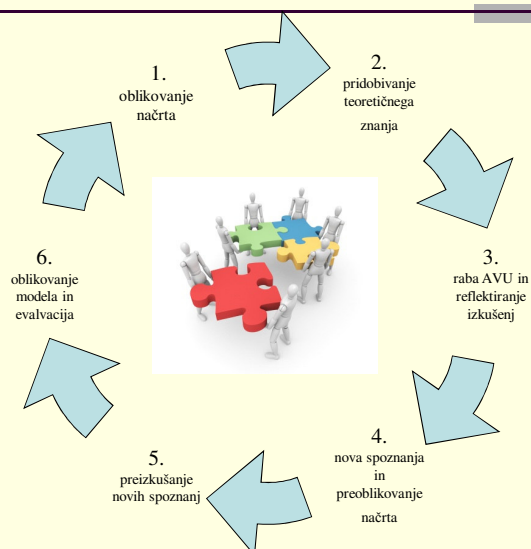
MODEL IZVAJANJA VZGOJNEGA  
PRISTOPA -  
alternativni vzgojni ukrep



## PROJEKTNA SKUPINA JE PRIPRAVILA

- |   |
|---|
| 1. smernice za uporabo alternativnih vzgojnih ukrepov v šolski praksi   |
| 2. obrazce za določitev in izvršitev alternativnega ukrepa: <ul style="list-style-type: none"><li>• <i>obrazec za določitev alternativnega vzgojnega ukrepa,</i></li><li>• <i>obrazec za soglasje staršev,</i></li><li>• <i>vprašalnik za evalvacijo po izvršenem alternativnem vzgojnem ukrepu,</i></li></ul>  |
| 3. pomagala / pripomočki za razrednike: <ul style="list-style-type: none"><li>• <i>razgovor z dijakom pred alternativnim vzgojnim ukrepom,</i></li><li>• <i>refleksija dijaka po izvršenem alternativnem vzgojnem ukrepu.</i></li><li>• <i>predstavitve za dijake in starše »Alternativni vzgojni ukrepi«- možnost (in priložnost) za naše dijake</i></li></ul> |
| 4. dve delovni srečanja za učitelje in izobraževanje iz mediacije   |

## POTEK PROJEKTA



## Vprašalniki v začetni fazi projekta

---

- Vprašalnik za razrednike: *Alternativni vzgojni ukrep – nov pristop k vzgoji mladih*
- Vprašalnik za dijake: *Odsotnost od pouka in mnenje o vzgojnih ukrepih*
- Vprašalnik za starše: *Alternativni vzgojni ukrep – nov pristop k vzgoji mladih*



## BILO JE VELIKO VPRAŠANJ

---

**Kakšna je razlika med klasičnim in alternativnim vzgojnim ukrepom?**

**Kakšna je vloga razrednika pri AVU?**

**Kako razrednik vodi dokumentacijo za AVU?**

**Kako izbrati primeren AVU?**

**Kaj pa če se dijak ne strinja z AVU?**

**Kako stopnjevati AVU? Ali lahko izrečemo večkrat isti AVU, kljub temu da pri dijaku ni napredka?**

**Ali so AVU primerni za neopravičeno izostajanje? Kako »povrniti škodo«, nastalo z neopravičenim izostajanjem?**

**Katere vrste AVU so sploh primerne za naše dijake? ...**



## UČINKOVITOST OBIČAJNIH VZGOJNIH UKREPOV



Izrekanje običajnih vzgojnih ukrepov je	Učitelji (%)	Dijaki (%)	Starši (%)
popolnoma učinkovito	8	10	26
učinkovito	27	25	19
niti učinkovito niti neučinkovito	48	44	26
neučinkovito	13	12	26
popolnoma neučinkovito	3	9	3
drugo	2	0	0



## STALIŠČE DO AVU

Alternativne vzgojne ukrepe	Razredniki (%)	Starši (%)
podpiram	62	61
odklanjam	9	0
sem premalo informiran/a, da bi lahko presojal/a	9	35
drugo	20	0



## NEKATERE DILEME RAZREDNIKOV IN UČITELJEV O AVU (pred poznavanjem in rabo)

- Nedorečeni.
- Preveč zahtevajo od razrednika.
- Premalo učinkoviti.
- Težko najti primerna dela na šoli in nadzor.
- Vsebina mora biti skrbno načrtovana.
- Niso primerni za vse dijake.
- Potuha dijakom (»oddelaš, pa je«).
- Delo – vrednota ali kazen?



## PODIRANJE “MITA” O KAZENSKEM DELU

### AVU ni kazensko delo



- je priložnost za spoznanje, obžalovanje in osebno rast kršitelja;
- gre za to, da se počutimo boljše, če lahko napako popravimo ali škodo povrnemo

## SMISEL AVU

---

Smisel AVU ni, da se kazen “odsluži” z delom in s tem pridobi “bonus” za ponovitev kršitve (npr. nove neopr. izostanke).

### AVU razumemo kot:

- učenje iz napak,
- prevzemanje odgovornosti,
- presojanje svojega vedenja,
- navajanje na samodisciplino,
- vživljanje v potrebe drugih.

## FILOZOFIJA AVU

---



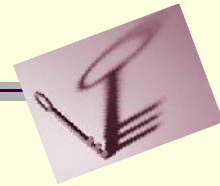
### Ključna pojma:

- POVRNITEV PRAVIČNOSTI ali
- RESTITUCIJA

*Angl.* povrnitev, (po)vrniti pravico, obnovitev, ponovno vzpostavljanje, (o)krepitev, vračanje moči, ozdravitev



## POGOVOR Z DIJAKOM JE KLJUČNEGA POMENA



### PRED IZREKOM AVU

Razrednik se iskreno in sočutno zanima o *vedenju*, *občutkih* in *potrebah* dijaka kršitelja in drugih udeleženi (oškodovanec, ožji družin. člani, razredna skupnost)

**MEDIACIJA** = reševanje spora s posredovanjem tretje nevtralne osebe

S pogovorom razrednik:

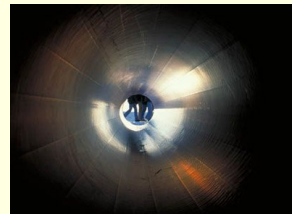
- preveri, ali je AVU sploh smiseln,
- pridobi informacije, ki so pomembne za določitev AVU (teža kršitve, okoliščine, oseb. zrelost...),
- spodbuja k razmišljanju in spoznanju kršitelja

## POGOVOR Z DIJAKOM JE KLJUČNEGA POMENA

---

### PO IZVRŠITVI AVU

Dijak izvede *refleksijo*. Pri tem mu pomaga razrednik z individualnim pogovorom ali pripomočkom.



Po Gossenovi (1994)

---

Pri analizi restitucije moramo biti pozorni na sledeče elemente:

1. Je bila rešitev storilčeva?
2. Se je storilec moral potruditi?
3. Je povračilo (žrtvi) zadovoljivo?
4. Je bila rešitev smiselno povezana s prekrškom?
5. Je bila rešitev vezana na vrednoto?
6. Ni vzpodbud, da bi storilec prekršek ponovil!
7. Je okrepila osebo, ki je storila prekršek?
8. Je moja pomoč presegla to, kar sem pripravljen storiti?
9. Sem se lahko vzdržal kritike, jeze, vzbujanja občutka krivde?
10. Odnos - pozitivna vzajemnost

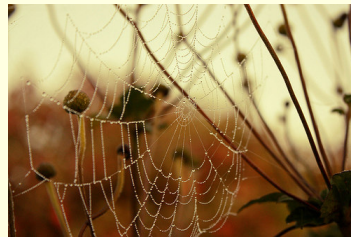


## AVU IN NEOPR. IZOSTAJANJE

### “KRIMINAL BREZ OŠKODOVANCA” (victimless crime)

je vedenje posameznika, ki je z zakonom prepovedano, vendar ne krši niti ogroža pravic drugih. To so dejanja, ki so obravnavana kot nemoralna ali nespodobna; npr. pijančevanje, potepuštvu in javno razgaljanje.

Neopravičeno izostajanje od pouka je kršitev, s katero dijak povzroči škodo **predvsem samemu sebi.**



## Ali filozofija AVU vzdrži pri neopravičenem izostajanju?

Če razrednik že na začetku šolskega leta doseže konsenz z dijaki:

- za obstoj razredne skupnosti je nujno upoštevanje šolskih pravil
- neopravičena odsotnost pomeni slab zgled za sošolce



s tem neopravičeno izostajanje povzroča škodo tudi drugim







## DOSEŽKI PROJEKTA

Kako izvajati AVU?



**SMERNICE**  
za izvajanje alternativnih ukrepov

## DRUGA POMAGALA / PRIPOMOČKI

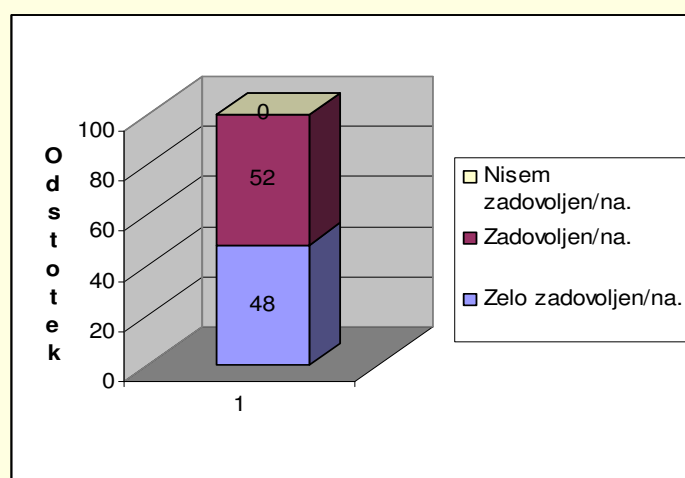
<i>FAZE POSTOPKA</i>	<i>VLOGA RAZREDNIKA oz. (oddelčnega) učiteljskega zbora</i>	<i>POMAGALO</i>
Faza pred določitvijo	<ul style="list-style-type: none"><li>- seznanjeni dijake in starše s smislom alternativnih ukrepov (na začetku šolskega leta)</li><li>- vodi pogovor pred določitvijo alternativnih ukrepov, po potrebi vključi šolsko svetovalno službo</li></ul>	<p>Predstavitve </p> <p>Razgovor z dijakom </p>
Faza določitve	<ul style="list-style-type: none"><li>- (skupaj z dijakom in po potrebi oddelčnim učiteljskim zborom) določi vsebino alternativnih ukrepov, način izvrševanja, trajanje, kraj in rok za izvrševanje ter osebo za spremljanje</li><li>- pridobi soglasje staršev in poskrbi, da dijak podpiše izjavo o strinjanju</li><li>- vodi dokumentacijo o alternativnih ukrepih</li></ul>	<p>Obrazec za določitev </p> <p>Soglasje </p>
Faza izvršitve in evalvacije	<ul style="list-style-type: none"><li>- spremlja oz. preveri izvršitev alternativnih ukrepov</li><li>- z dijakom evalvira izvršitev alternativnih ukrepov</li></ul>	<p>Vprašalnik za evalvacijo </p>
Faza refleksije	<ul style="list-style-type: none"><li>- z dijakom izvede refleksijo po izvršenem alternativnem ukrepu</li></ul>	<p>Refleksija dijaka </p>

## EVALVACIJA PROJEKTNEGA DOSEŽKA



V P R A Š A L N I K  
ZA EVALVACIJO MODELA ZA IZVAJANJE ALTERNATIVNIH VZGOJNIH UKREPOV

## Prikaz zadovoljstva z nastalim modelom za izvajanje AVU





## Analizirali smo vsa vprašanja in dileme učiteljev

VPRAŠANJA IN DILEME	POJASNILO PROJEKTNE SKUPINE
<p>Za enako kršitev v nespremenjenih okoliščinah se AVU praviloma določi le enkrat.</p> <p>V praksi pa se velikokrat dogajajo iste kršitve (v nekoliko spremenjenih okoliščinah), npr. neopravičena odsotnost od pouka, kolektivna neopravičena odsotnost od pouka, motenje pouka. Kaj takrat?</p>	<p>Predlog projektne skupine je, da se za enako kršitev v nespremenjenih okoliščinah AVU <i>praviloma</i> uporabi le enkrat. Zaradi ponovitve kršitve v nespremenjenih okoliščinah je namreč mogoče sklepati, da AVU ne zaleže, in bi bilo zato v prihodnje bolj smiselno izbrati klasični vzgojni ukrep. Vendar se razrednik lahko odloči drugače in zaradi tega ne ravna v neskladju s Pravilnikom o šolskem redu v srednjih šolah. Tudi v primeru ponovitve kršitve v nespremenjenih okoliščinah se lahko ponovno posluži AVU, vendar izbere takšnega, da od dijaka zahteva večji napor kot prejšnji.</p>

## DIJAKI O UČINKOVITOSTI VZGOJNIH UKREPOV

Vzgojni ukrepi	običajni (%)	AVU (%)
popolnoma učinkoviti	10	8
učinkoviti	25	39
niti učinkoviti niti neučinkoviti	44	30
neučinkoviti	12	11
popolnoma neučinkoviti	9	9
drugo (brez odgovora)	0	2

## KJE SMO DANES

- model AVU smo umestili v **interni šolski pravilnik**
- premik v vzgoji: od poslušnosti k odgovornosti
- premik v šolski klimi in kulturi – “investicija” v pogovor z dijakom in sodelavcem



### Odlomek iz refleksije razredničarke, dvoletne članice projektne skupine

*»V dvoletnem preizkušanju alternativnih ukrepov sem se naučila, da je dolgoročno gledano vredno vlagati svoj čas v pogovore z dijaki. Spoznala sem, da mi to pravzaprav kar dobro uspeva in da me delo z mladimi veseli. Ugotovila sem tudi, da nimamo vsi učitelji enakega mnenja in predstav o vzgoji mladih, kar je na nek način dobro. Tako lahko več razpravljamo, si izmenjujemo mnenja in se iz tega vsi učimo. ... Na področju alternativnih vzgojnih ukrepov nas čaka še veliko dela. Tukaj nimam v mislih samo naše projektne skupine, pač pa učitelje, starše in družbo nasploh, kajti za enkrat nam razmere in vzdušje v šolstvu - in tudi sicer - ne omogočajo v polni meri uspešnega izvajanja alternativnih ukrepov.«*

## AVU NA DRŽAVNI RAVNI

---

Družbeno koristno delo ali 'delo v korist skupnosti' je nadomestna kazen za plačilo globe, uklonilni zapor ali zaporno kazen.

Mladoletnemu storilcu prekrška se lahko izrečejo naslednji vzgojni ukrepi:

- ukor;
- **navodila in prepovedi;**  
(eno izmed njih: opraviti delo v korist humanitarnih organizacij ali samoupravne lokalne skupnosti)
- nadzorstvo.



## Priporočena literatura

---

- Gossen, C. D. (1994). **Restitucija. Preobrazba discipline v šolah.** Radovljica: Regionalni izobraževalni center.
- Pšunder, M., Dobrnjič D.O. (2010). Alternativni vzgojni ukrepi. Med teorijo zakonodajo in prakso. Ljubljana: ZRŠŠ. skupine
- Verbnik, D.T. (2007). **Vzgoja za reševanje problemov in konfliktov v šoli- povrnitev pravičnosti in restitucija.**
- Žunkovič, F. (1996). *Uvajanje restitucije v vzgojno delo.* V: Didakta, 1996, št. 30/31, str. 26-29
- Filipčič, K. /ur./ (2006). *Uvajanje vzgojnih ukrepov dela v korist skupnosti in socialnih treningov.* Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.

- 
- Glasser, W. (1994). *Kontrolna teorija*. Ljubljana: Taxus.
  - Glasser, W. (1998). *Teorija izbire*. Radovljica: Regionalni izobraževalni center.
  - Glasser, W. (1998). *The Quality School*. New York: HarperPerennial.
  - **Gossen, C. D. (1994). Restitucija. Preobrazba discipline v šolah. Radovljica: Regionalni Izobraževalni Center.**
  - Grabeljšek, V. (2005). *Metoda poravnave. Uporaba modela restitucije Diane Gossen pri reševanju discipline in konfliktov v šolski praksi*. V: Vzgoja, Leto t, št. 28 (dec. 2005), str. 46-47.
  - Jaušovec, K. (1996). *Restitucija*. V: Šolsko svetovalno delo, Letn. 1, št. 2, str. 22-24.
  - Kerndl, M. (2002). *Uporaba restitucije v šoli*. V: Vzgoja in izobraževanje, Letn. XXXIII, št. 4, str. 26-27
  - Lojk, L. (2002). *Dobra in kakovostna šola*. V: Vzgoja in izobraževanje, Letn. XXXIII, št. 4, str. 4-7
  - *Okrožnica Ministrstva za šolstvo št. 6035-1/2006, z dne 16.10.2006.*